

Välkomna till Isbyken vid HagalundsTvätterimuseum

Söndag 25 februari kl 12-14. 12.15 visning av museet
Entré 20 kr (kontant) Ta en värmande fika i Tvättarbostaden,
Masmovägen 20-22 i Vårby. T-bana och buss till Masmo

En gammeldags vintertvätt med eld under grytorna
och sköljning i isvaken på Albysjön.

Jo, förvisso var tvätt på vintern någonting man försökte undvika "förr i tiden". Man hade sin Höstbyk och vände på lakanen några extra gånger innan det var dags för Vårbyken. Men vid tvättarbostället Hagalund i Vårby, Huddinge, där man tvättade stadstvätt under 1900-talets första decennier, där var tvättarfamiljen Johansson tvungen att ta emot smutstvätt året om. Det var ju deras levebröd.

Tvätterskorna Elin Magnusson och Åsa Magnusson Saarenmaa. foto Olle M.

Sveriges Tvätterimuseum

Hagalunds Tvätterimuseum, Sveriges enda tvätterimuseum, är sedan 1994 inrymt i ett av de hundratals små familjetvätterier som var verksamma på Södertörn söder om Stockholm under början av 1900-talet. Torpare och småbrukare i socknarna strax söder om Stockholm, ofta med bostadsläge intill Södertörns många sjöar och vattendrag, åkte med häst och vagn in till Stockholm och hämtade stockholmarnas smutskläder. I socknar/kommuner som Haninge, Tyresö och Huddinge var det tidvis troligen den vanligaste försörjningen. Torkladan för tvätt var en av traktens vanligaste byggnader. Men numer finns inte så många kvar. Med tiden började torkladorna luta både hit och dit. De var inte riktigt byggda för evigheten.

Tidig Vårbyk. Olle Magnusson med "stompar" i grytan från Vårby herrgård. foto K-G Zahedi Fougstedt

Tvättskjutsar

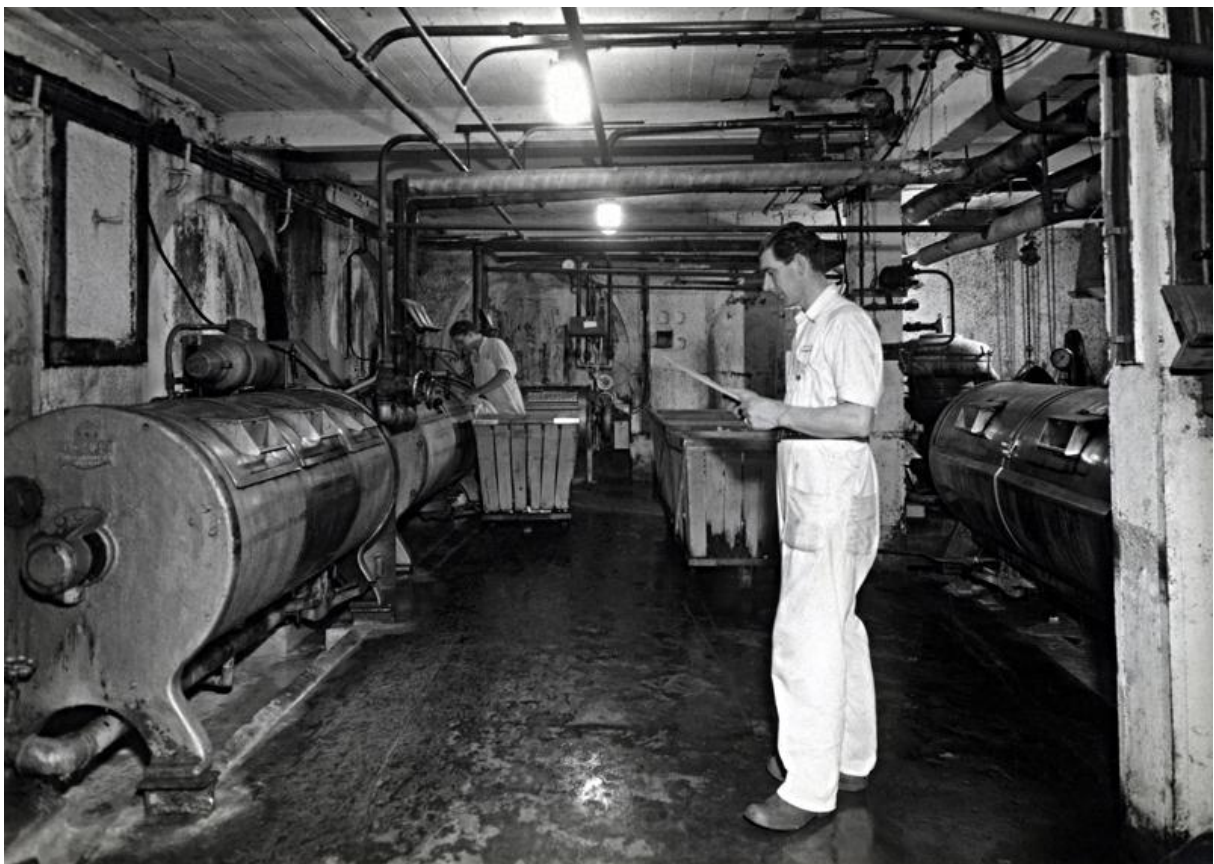
En gång i veckan, tidigt på lördagsmorgonen, brukade det bildas karavaner av tvättskjutsar på väg in till stenstaden med lasset fyllt av rentvättade kläder. Sent på kvällen, efter besök hos strykinrättningar och hushållskunder, återvände man till torpstugan i södertörnsskogarna med lasset fyllt av smutstvätt. Framför sig hade man en veckas slit att ta hand om allt detta, med många olika arbetsmoment.

Om vintern frös tvätten

Först var det blötläggning, sedan en omgång i "Stötan", den handdrivna tvättmaskinen, tvättvagnen, som var typisk för denna verksamhet. Därefter kokning i lut av vittvätten, syning och genomgång av allt med såpa vid tvättbrädan, sköljning och klappning av tvätten vid klappbryggan i en närbelägen å eller sjö. Sommar som vinter. Hängning på tork, vid dåligt väder under tak inne i torkladan, med öppningsbara väggar för genomdrag. Om vintern frös tvätten till is och hängde så ett par dagar innan den var så pass torr att den kunde tas in för mangling och strykning. Om nu det var aktuellt. De arbetsmomenten togs ofta om hand inne på stadens strykinrättningar.

Försommarbyk. Åsa på klappbryggan. foto Olle M.

Ragnar Lindström vid tvättmaskinerna på Fittja Familjetvätt. foto FFT.

Ångtvättar

Speciellt för trakten kring Albysjön, i Vårby, Fittja och Alby, i Huddinge och Botkyrka kommuner, var att här växte med tiden också fram ett antal lite större industriella ångtvättar. Med traktens torpar- och statarflickor anställda som tvätterskor. Goda kommunikationer, Riksväg 1, industriell tradition, t.ex. från LM Ericsson, och gamla fabrikslokaler som kunde tas över av ny rengörande verksamhet. Sådant spelade roll i sammanhanget. Fittja Familjetvätt vid Alby gård var störst och så fanns Vårbytvätten och Tvättjänst på huddingesidan av sjön.

Lokala anor

Tvättjänst, det yngsta av dessa tvätterier, låg granne med tvättarbostället Hagalund, det äldsta, och slogs senare ihop med SHU, Stockholms Handduksuthyrning. Idag återfinns Tvättjänst i Eriksbergs industriområde i Botkyrka. Ett annat tvättereri med lokala anor på Södertörn är Berendsen Huddinge, som startades av Gustav Wörnert i Vårsta, Grödinge/Botkyrka, för att sedan bli GEWE-tvätten och Tvättman i Huddinge på vägen fram till nutiden.

Olle Magnusson

Föreståndare och grundare av Hagalunds Tvätterimuseum
olle@ollemagnusson.se

www.tvatterimuseet.se

Höstbyk med Elin. foto Olle M.